

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
आ व २०७६। ७८ को नीति तथा कार्यक्रम र बजेट कार्यान्वयन कार्यपोजना

बुदा नं	नीति तथा कार्यक्रम	बजेट वर्तमानसंग सम्बन्धित वैैवाहरु	मुख्य कृयाकलापहरु	माईलस्टोन	कार्यान्वयन अवधि (६)								कार्यान्वयन गर्ने निकाय	सहयोगी निकाय			
					प्रथम चौमासिक				दोश्रो चौमासिक			तेश्रो चौमासिक					
१	२	३	४	५	१	२	३	४	१	२	३	४	१	२	३	४	
१२३	आगामी वर्ष सरकारले भू-धरातल तथा जलवायु अनुकूल वृक्षारोपण, वन विकास र वनको बहुउपयोग गर्ने गरी वन क्षेत्रको कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नेछ । जमिनको बहुउपयोग आय आर्जन तथा जिविकोपार्जन सुधार र वातावरण संरक्षणमा योगदान पुऱ्ये गरी कृषि वनको विस्तार गर्नेछ । सबै प्रदेशमा कम्तिमा एक नमुना कृषि वन विकास कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नेछ ।	११६		विस्त्रित उत्पादन/खारिद (फलफूल: १० लाख)												७	८
				विस्त्रित उत्पादन/खारिद (वन जन्य: २ करोड ५० लाख) तथा वृक्षारोपण												वनस्पति विभाग (अन्य ७ लाख), वन तथा भू-संरक्षण विभाग (वनजन्य ५०००००), पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना (फलफूल: २,३५,०००; वनजन्य: २,८०,०००) राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति (वनजन्य: २,५०,०००) प्रदेश (२,३०,३५,०००)	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय
				विस्त्रित वितरण तथा वृक्षारोपण प्रारम्भ (३००० हेक्टर)													
१२४	वनलाई प्राकृतिक वन, आरक्षित वा संरक्षित वन, सामुदायिक वन, लगाइएका सार्वजनिक वन, निजी वन र कृषि वन लगायतका क्षेत्रहरूमा विभक्त गरी दिगो वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन र वनजन्य उद्घम विकास गर्न समृद्धिको साथागि वन कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नेछ । वनजन्य उद्योग विकास तथा प्रवद्धनका लागि आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गरी निजी क्षेत्रको लगानी आकर्षित गर्नेछ ।	११६		पुनरुत्पादन कटान प्रारम्भ अन्य रेखा निर्माण/मर्मत तथा थिनिंग अनुगमन र प्राविधिक परिक्षण (१० वटा)												उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय (१५,००० हेक्टर); वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र (१० वटा)	प्रदेश मातहतका निकाय; रेड कार्यान्वयन केन्द्र
				काठ उत्पादन (२ करोड २५ लाख क्यू फिट)	काठ उत्पादन प्रारम्भ											उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय; नेपाल वन निगम; राष्ट्रिय प्राथमिकताका आयोजना	वन तथा भू-संरक्षण विभाग
				वनजन्य उद्घम प्रवर्धन तथा विकास अनुदान (२००० वटा)	सूचना प्रकाशन समूह क्षेत्र छानौट प्रारम्भ उद्घम स्थापना एवं कार्यान्वयन प्रारम्भ											वन तथा भू संरक्षण विभाग (१५ वटा); उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय (१९,८५ वटा)	सहभागितामुलक वन महाशाखा, प्रदेश मातहतका कार्यालयहरु र स्थानीय तहहरू
		११६		समृद्धिका लागि वन परियोजनाको आधार सर्वेक्षण गर्ने (१ वटा)	सेवा प्रदायक छानौट फिल्ड कार्य प्रारम्भ प्रतिवेदन तयार										रेड कार्यान्वयन केन्द्र	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	
		११६		दिगो वन व्यवस्थापन कार्ययोजना तयारी (२५ वटा)	सेवा प्रदायक छानौट फिल्ड कार्य तथा प्रतिवेदन तयार प्रारम्भ										रेड कार्यान्वयन केन्द्र	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	
	राष्ट्रिय प्राथमिकताप्राप्त आयोजनाहरूले प्रयोग गरेका वनक्षेत्रको क्षतिपूर्ति स्वरूप सार्वजनिक पर्ति जग्गा, झाडी			पूर्व तयारी सम्पन्न												नेपाल वन निगम, वन पैदावार विकास समिति, वन	

बुदा नं	नीति तथा कार्यक्रम	वर्जट वर्कव्हिसंग सम्बन्धित वैृहारु	मुख्य कृयाकलापहरु	माईलस्टोन	कार्यान्वयन अवधि (६)								कार्यान्वयन गर्ने निकाय	सहयोगी निकाय			
					प्रथम चौमासिक				दोश्रो चौमासिक			तेस्रो चौमासिक					
१	२	३	४	५	१	२	३	४	१	२	३	४	१	२	३	४	
१२५	बुट्यान क्षेत्र र वन नभएका स्थानीय तहमा जग्गाको उपलब्धता र उपयुक्तताअनुसार उपयोगी वृक्ष रोपनेछ ।	११८	वित्तिपूरक वृक्षारोपण (६० हेक्टर)	वृक्षारोपण प्रारम्भ												७	८
१२६	उच्च हिमाल, पहाड, खोंच, समर्थ भूभागलगायत देशमा विभिन्न भागमा सम्भाव्य जडीबुटीको व्यवसायिक खेती गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । सबै प्रदेशहरूमा जडीबुटी प्रशोधन उद्योगका पूर्वाधार विकास गरिनेछ । नेपाली जडीबुटीको विशिष्ट ब्राइण्डड गरी निर्वातसमेत गरिनेछ ।	११९	सुगम्यित तेल उत्पादन (६५ टन)	उत्पादन			२१			२१				२३	जडिवुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेड	वनस्पति विभाग	
		११९	हर्वल केयर उत्पादन (१ करोड थान)	उत्पादन			०.३			०.३				०.४	जडिवुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेड	वनस्पति विभाग	
		११९	ट्रेड सर्पोर्ट (विक्षेपण, प्रमाणीकरण, गुण नियन्त्रण तथा सिफारिस) १५०० संख्या	विक्षेपण, प्रमाणीकरण, गुण नियन्त्रण तथा सिफारिस			४००			६००				५००	वनस्पति विभाग	सहभागितामूलक वन महाशाखा	
		११९	जडिवुटीमा आधारित व्यापारिक महत्वका वस्तु उत्पादन (Bio prospecting (१ वटा)	अनुसन्धानात्मक कार्य												वनस्पति विभाग	सहभागितामूलक वन महाशाखा
		११९	पंकट क्षेत्र प्रवर्द्धन कार्यक्रम (४०संख्या)	पूर्व तयारी सम्पन्न												वनस्पति विभाग	सहभागितामूलक वन महाशाखा
		११९	जडिवुटी विकास कार्यक्रम, जडिवुटी पंकट क्षेत्र कार्यक्रम निरन्तरता, कर्णाली प्रदेश	पूर्व तयारी सम्पन्न												वनस्पति विभाग	उद्योग, पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय, रेड कार्यान्वयन केन्द्र
		११९	सहकारी/समूह मार्फत जडिवुटी उत्पादन तथा खेती विस्तार भाण्डारण प्रशोधन र वजारीकरण (३० समूह/सहकारी)	पूर्व तयारी सम्पन्न												उद्योग पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय	वनस्पति विभाग
		११९	कार्यान्वयन तथा अनुगमन प्रारम्भ														
१२७	राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र, राराताल,फेवाताल लगायत रामसारमा सूचिकृत तालहरू एवं वनस्पति उद्यानको संरक्षण, विकास र प्रवर्धन गरिनेछ ।	११७	घाँसे मैदान निर्माण तथा व्यवस्थापन (२९८४ हे.)	स्थान छानौट तथा सुचना प्रकाशन												राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति
		११७	वन्यजन्तुका लागि पानी पोखरी निर्माण तथा मर्मत (३०८ वटा)	स्थान छानौट तथा सुचना प्रकाशन												राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति
		११७	सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन / पूनर्स्थापन (Restoration) (२५ वटा)	सेवा प्रदायक छानौट आरम्भ (आवश्यकता अनुसार)												राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति
		११७	फेवा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण योजना निर्माण (१ वटा)	सेवा प्रदायक छानौट आरम्भ (आवश्यकता अनुसार)												वन तथा भू-संरक्षण विभाग	वन तथा जलाधार महाशाखा
			रामसार सचिवा सचिवाका सिमसार	सुचना प्रकाशन तथा सेवा प्रदायक छानौट													उद्योग, पर्यटन, वन तथा

बुदा नं	नीति तथा कार्यक्रम	वर्जट वर्कव्यसंग सम्बन्धित बृहदहरू	मुख्य कृयाकलापहरू	माईलस्टोन	कार्यान्वयन अवधि (६)								कार्यान्वयन गर्ने निकाय	सहयोगी निकाय					
					प्रथम चौमासिक				दोश्रो चौमासिक										
१	२	३	४	५	१	२	३	४	१	२	३	४	१	२	३	४	७	८	
११७	उपभोक्ता/सेवा प्रदायकसंग सम्झौता संरचना निर्माण	क्षेत्र व्यवस्थापन कार्य (२ वटा)	उपभोक्ता/सेवा प्रदायकसंग सम्झौता संरचना निर्माण	११७													वन तथा भू-संरक्षण विभाग	८	
																		वातावरण मन्त्रालय	
		प्रकृतिमा आधारित पर्यटन रणनीति तथा कार्ययोजना निर्माण (४ स्थान)	सूचना प्रकाशन तथा सेवा प्रदायक छनौट पर्यटन कार्ययोजना निर्माण	१२०													राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष	
		उद्यान निर्माण (५ स्थान)	पूर्व तयारी सम्पन्न उद्यान निर्माण कार्य	१२०													वनस्पति विभाग	उद्याग, पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय, स्थानीय तह	
		वन्यजन्तु गणना(२ प्रजाती) (गैडा अन्ता)	फिल्ड सर्वे तथा तथ्याङ्क संकलन प्रारम्भ प्रतिवेदन तयारी	१२१													राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति; साझेदार संस्था	
१२१	मेपजाली सहितको तारवार (३९ कि.मि.), तथा सोलार फेन्स (१५ कि.मि.) निर्माण	प्रारम्भिक कार्य	१२१														राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग (४७ कि.मि.) प्रकृति संरक्षण कोष (७ कि.मि)	मध्यवर्ती क्षेत्र उपभोक्ता समिति	
		तारवार निर्माण																	
१२८	पर्याय पर्यटन प्रवर्द्धन, संरक्षण शिक्षा, वैज्ञानिक अनुसन्धान र वनस्पतिको पर-स्थानीय संरक्षणका लागि बृहत् वनस्पति उद्यानको स्थापना र विकास गरिनेछ ।	१२०	जग्गा निर्धारण तथा व्यवस्थापन वृहत् वनस्पति उद्यानको गुरु योजना निर्माण (१ वटा)	१२०													वनस्पति विभाग	नेपाल ट्राईको कार्यालय, उद्योग, पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय, प्रदेश वन निर्देशनालय, स्थानीय निकाय	
१२९	सरकारले चुरे क्षेत्रको अनुचित दोहन पूर्ण रूपमा रोकेनेछ । संरक्षणमा संलग्न निकायहरूको अनुबवसमेत उपयोग गरी चुरे क्षेत्रको संरक्षण र सम्बद्धनका कार्यहरू समन्वयात्मक, प्रभावकारी र दिगो रूपमा सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । आगामी आर्थिक वर्ष राष्ट्रपति चुरे क्षेत्र संरक्षण कार्यक्रमको नीतिगत, कानूनी र संस्थागत सुधारसहित पुनःसंरचना गरिनेछ ।	पर्यायपर्यटन क्षेत्र प्रवर्द्धन कार्यक्रम (१३ वटा)	प्रारम्भिक कार्य सम्पन्न संरचना निर्माण/ प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन	१२३													राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति	सम्बन्धित स्थानीय तहहरू	
		चुरे क्षेत्रमा अव्यवस्थित जाखिमयुक्त वस्तिहरूको पहिचान एवं नकाशकरन (१ वटा)	प्रारम्भिक कार्य सम्पन्न अध्ययन/ अनुसन्धान तथा प्रतिवेदन तयारी प्रारम्भ	१२३													राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति	सम्बन्धित स्थानीय तहहरू	
		तालतरैया/सिमसार संरक्षण तथा व्यवस्थापन(२७ वटा)	प्रारम्भिक कार्य सम्पन्न संरचना निर्माण	१२३													राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति	सम्बन्धित स्थानीय तहहरू	
		गल्ली, पहिरो, खहेरे रोकथाम (१३८ वटा)	प्रारम्भिक कार्य सम्पन्न संरचना निर्माण	१२३													राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति	सम्बन्धित स्थानीय तहहरू	
		नदी तथा खोला किनारा स्थिरकरण/व्यवस्थापन (स्पर, डाइक, बायो इन्जिनियरिंग समेत) (२३ किमि)	प्रारम्भिक कार्य सम्पन्न संरचना निर्माण	१२३													राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति	सम्बन्धित स्थानीय तहहरू	
		भूमिगत जल पूनर्भरण र सतहमुनिको पानी उपयोग (५६ वटा)	प्रारम्भिक कार्य सम्पन्न संरचना निर्माण	१२३													राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति	सम्बन्धित स्थानीय तहहरू	
१३०	देशभर २९ स्थानमा बायु प्रदूषण मापन केन्द्र स्थापना	१२४	सवारी साधनको लागि यूरो-४ मापदण्ड तयारी गर्ने (१ वटा)	मस्योदा मापदण्ड तयारी तथा म.पमा पेशा	१२४											वातावरण तथा जैविक विविधता महाशाखा	वातावरण विभाग		

बुदा नं	नीति तथा कार्यक्रम	वर्जट वर्कव्यूसंग सम्बन्धित वैृहारु	मुख्य कृयाकलापहरु	माईलस्टोन	कार्यान्वयन अवधि (६)								कार्यान्वयन गर्ने निकाय	सहयोगी निकाय				
					प्रथम चौमासिक				दोश्रो चौमासिक				तेस्रो चौमासिक					
१	२	३	४	५	१	२	३	४	१	२	३	४	१	२	३	४	७	८
१	गरिएको छ । आगामी वर्ष मुख्य सहरहरुमा वायु, ध्वनी, जल प्रदूषण नियन्त्रणको क्षेत्रगत कार्ययोजना तथा मामादण्ड कार्यान्वयन गरिनेछ । विपद् व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा उत्थानीय व्यवस्थापनका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । प्रदेश तथा स्थानीय तहमा नमुना जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।	१२४	प्रयोगमा रहेको सवारी साधनबाट हुने प्रदूषण सम्बन्धि मापदण्ड (In-used vehicle emission standard) तयार गर्ने (१ वटा)	प्रयोगमा रहेको सवारी साधनबाट हुने प्रदूषण सम्बन्धि मापदण्ड तयारी तथा म.पमा पेश													वातावरण तथा जैविक विविधता महाशाखा	वातावरण विभाग
					पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना (२०० वटा), जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन महाशाखा (५० वटा), वातावरण विभाग (३ वटा) स्थानीय तह (२४७ वटा)	सम्बन्धित स्थानीय तह												
					जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन महाशाखा	सम्बन्धित स्थानीय तह												
					रेड कार्यान्वयन केन्द्र	सम्बन्धित स्थानीय तह; भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरीबी निवारण मन्त्रालय												
					वातावरण विभाग	सम्बन्धित स्थानीय तहहरु												
					जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन महाशाखा	राष्ट्रिय अनुकूलन आयोजना												
२	पानीको मुख्य स्रोतको रूपमा रहेको हिमालय संरक्षणका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । हिमालल र हिमनदीको संरक्षण गरी जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण र नदी प्रणालीलागायत्र जलस्रोतको संरक्षण गरिनेछ । हिमालको सरसफाई कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।	१२४	६ वटा हिमाल (सगरमाथा, मकालु, धबलागिरी, आमादब्लम, पुमरी, ल्होत्से) सरसफाई	पूर्व तयारी सम्पन्न सरसफाई कार्य सम्पन्न												राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा बन्यजन्तु आरक्ष निर्वाचनालय	वातावरण विभाग, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा बन्यजन्तु संरक्षण विभाग, सस्कृति, पर्षटन तथा नागरिक उङ्घयन मन्त्रालय	
					पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना (४३ वटा), वन तथा भू संरक्षण विभाग (२३ वटा)	सम्बन्धित प्रदेश मातहतका कार्यालयहरु र स्थानीय तहहरु												
					पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना (२०५ वटा), वन तथा भू संरक्षण विभाग (२८ वटा)	सम्बन्धित प्रदेश मातहतका कार्यालयहरु र स्थानीय तहहरु												
					पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना (२४४ वटा); वन तथा भू संरक्षण विभाग (८ वटा)	सम्बन्धित प्रदेश मातहतका कार्यालयहरु र स्थानीय तहहरु												
३	जैविक विविधताको संरक्षण एवं प्रवर्द्धनको कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । वातावरण र	११६	उच्च हिमालमा रहेका स्थायी नमुना प्लाटहरू स्थापना तथा मापन (२५० प्लाट)	विज्ञ/परामर्शदाता छानौट स्थायी नमुना प्लाटहरूको मापन कार्य सम्पन्न												वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र	रेड कार्यान्वयन केन्द्र	

बुदा नं	नीति तथा कार्यक्रम	वर्जट वर्कल्पसंग सम्बन्धित वैृत्वाहरु	मुख्य कृयाकलापहरु	माईलस्टोन	कार्यान्वयन अवधि (६)								कार्यान्वयन गर्ने निकाय	सहयोगी निकाय				
					प्रथम चौमासिक				दोश्रो चौमासिक			तेस्रो चौमासिक						
१	२	३	४	५	१	२	३	४	१	२	३	४	१	२	३	४	७	८
१३२	विकासवीच सन्तुलन कायम हुने गरी विकास कार्यक्रम तथा आयोजना सञ्चालन गरिनेछ ।	११६	चुरे तथा मध्यपहाडको वन स्रोत सर्वेक्षणको तथ्यांक विश्लेषण तथा प्रतिवेदन तयारी (१ वटा)	तथ्याङ्क विश्लेषण तथा प्रतिवेदन तयारी सम्पन्न												वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र	रेड कार्यान्वयन केन्द्र	
																	वातावरण विभाग	सम्बन्धित आयोजना तथा स्थानीय तह
		१२४	EIA/IEE गरेका आयोजनाहरूको वातावरणीय अनुगमन (४०	आयोजनाहरूको अनुगमन आयोजनाहरूको वातावरणीय परिक्षण			१०			१५			१५				राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	विश्व वन्यजन्तु काप; जुलोजिकल सोसाईटी अफ लान्डन; राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष
१३३	सरकारले “स्वच्छ नेपाल” अभियान सञ्चालन गर्नेछ । प्रदेश र स्थानीय तहको सहभागितामा काठमाण्डौ उपत्यका, महानगरहरु र प्रदेश राजधानीहरूलाई हरित सहरमा रूपान्तरण गर्न सहरी वृक्षारोपणलाई व्यापक बनाइनेछ । फोहोरेला प्रशोधनमा आधुनिक प्रविधि प्रयोग गरिनेछ । राजमार्गको निवित दुरीमा खनेपानी शौचालय र अन्य सुविधासहितको सेवा केन्द्र सञ्चालन गर्ने प्रोत्साहन गरिनेछ	१२४	वातावरण मैत्री शहरी वृहत वृक्षारोपण सहित उद्यान निर्माण (७ प्रदेश राजधानी)	पूर्वतयारी सम्पन्न सम्झौता तथा कार्यारम्भ वृक्षारोपण सहित उद्यान निर्माण												वातावरण विभाग	उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	
					योजना, अनुगमन तथा समन्वय महाशाखा; वन विज्ञान अध्ययन संस्थान; कृषि तथा वन विद्यविद्यालय													
		१२५	विश्व विद्यालयको समन्वयमा विश्व विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई अध्ययन अनुसन्धानका लागि सहयोग (२०५ जना)	छर्नौट तथा सम्झौता सोघ/अध्ययन/अनुसन्धान र प्रतिवेदन													वातावरण विभाग (१५); राष्ट्रपति चुरे तराई मधेस संरक्षण विकास समिति (१०); वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र (१८०)	